

شناسایی وضعیت انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی پژوهشگاه‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دکتر مهدی علیپور حافظی*

استادیار علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۱/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۳/۱۴

چکیده

هدف: هدف از مقاله حاضر شناسایی وضعیت انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی پژوهشگاه‌های زیر مجموعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است.

روش: روش پژوهش پیمایش تحلیلی است و جهت گردآوری اطلاعات در زمینه نحوه انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی پژوهشگاه‌های زیرمجموعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. جامعه پژوهش حاضر را تمامی کتابخانه‌های پژوهشگاه‌های زیر مجموعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تشکیل می‌دهد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که کتابخانه‌های مورد بررسی از نظر تبعیت و استفاده از خط‌مشی مدون در وضعیت مطلوبی قرار دارند ولی از نظر مراعات محورها و محتواها نیازمند اصلاح و ارتقاء خط‌مشی هستند. همچنین نیاز به استفاده از ابزارهای انتخاب منابع متنوع در کتابخانه‌های مورد بررسی وجود دارد. در زمینه ارزشیابی مجموعه و وجین منابع اطلاعاتی نیز یافته‌های پژوهش نشان از توجه کتابخانه‌ها به برخی از معیارهای ارزشیابی دارد. یافته‌ها در زمینه نحوه انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های تخصصی مورد بررسی نشان داد که اکثر آنها از کمیته انتخاب برای انتخاب منابع اطلاعاتی استفاده و بیشتر از طریق نمایندگان کتاب و به صورت دفعه‌ای اقدام به خریداری منابع می‌کنند. در زمینه شناسایی نیازهای اطلاعاتی نیز یافته‌های این پژوهش نشان داد که کتابخانه‌های مورد بررسی نیازمند استفاده از برخی از روش‌های مناسب هستند.

نتیجه‌گیری: انتخاب منابع در کتابخانه‌های مورد بررسی در وضعیت متوسطی قرار دارد و برای ارتقاء سطح خدمات کتابخانه‌ها در این بخش لازم است تا اقدامات مقتضی در این زمینه صورت پذیرد.

کلیدواژه‌ها: انتخاب منابع، مجموعه‌سازی، مراکز پژوهشی، کتابخانه‌ها، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مقدمه و بیان مسأله

انتخاب منابع اطلاعاتی جزو بزرگترین چالش‌های کتابخانه‌ها پس از اختراع چاپ قلمداد می‌شود (افشار، ۱۳۸۵، ص ۱۷۰۶؛ محسنی، ۱۳۸۲، ص ۷۹). صنعت چاپ باعث ایجاد تحولی شگرف در تولید منابع اطلاعاتی شد. از آن پس کتابخانه‌ها و مراکز

اطلاع‌رسانی با پدیده رشد نامحدود در تعداد عناوین و نیز شمارگان منابع اطلاعاتی منتشر شده مواجه هستند. با گذشت زمان، مشکلات و چالش‌هایی پیش راه کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی قرار گرفت. از جمله این چالش‌ها می‌توان به چالش در شناسایی منابع اطلاعاتی، رشد علمی و عمیق‌تر شدن علوم و ایجاد شاخه‌های فرعی علمی و نیز ظهور علوم بین رشته‌ای که باعث افزایش نیازهای اطلاعاتی افراد و در پی آن افزایش انتشارات علمی شد، رشد قیمت‌های منابع اطلاعاتی و در مقابل آن افزایش ناچیز بودجه کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی و نظایر اینها اشاره کرد (افشار، ۱۳۸۵، ص ۱۷۰۶-۱۷۰۸؛ محسنی، ۱۳۸۲، ص ۸۷-۹۹).

علاوه بر صنعت چاپ، فناوری دیگری که باعث پررنگ‌تر شدن چالش‌های کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در انتخاب منابع اطلاعاتی شد، ظهور اینترنت و شبکه جهانی وب بود (محسنی، ۱۳۸۲، ص ۸۸). این فناوری نیز علاوه بر رشد سریع تولید و انتشار منابع اطلاعاتی، باعث رشد، تعدد و تحوّل در محمل‌های اطلاعاتی شد که به خودی خود امکان دستیابی سریع به منابع اطلاعاتی را فراهم کرد. امکان تسریع در دستیابی به منابع اطلاعاتی برای عموم افراد در نوع خود تحوّل‌ی شگرف قلمداد می‌شود. تحوّل مذکور این شائبه را در اذهان بوجود آورد که دیگر کتابخانه‌ها از چرخه اطلاعات خارج خواهند شد. با وجود این، پس از گذشت اندک زمانی دستیابی به اطلاعات مرتبط و مناسب و در زمان مناسب به عنوان معضلی بزرگ پدیدار شد. همین امر باعث بازگشت مجدد افراد به استفاده از کتابخانه‌هایی شد که قادر به ارائه خدمات پیشرفته اطلاعاتی در محیط وب بودند. دلیل اصلی این امر این است که کتابخانه‌ها تنها مراکزی هستند که اقدام به گزینش، گردآوری و سازماندهی منابع اطلاعاتی منتخب با استفاده از پالایه‌های مناسب می‌کنند. با وجود این، همواره چالش‌های مذکور دارای اهمیت بوده و به عنوان مانعی در انتخاب منابع اطلاعاتی توسط کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی خودنمایی می‌کنند. بنابراین فعالیت کتابخانه‌ها را می‌توان در سه محور مجموعه‌سازی، سازماندهی و اشاعه دسته‌بندی کرد. از این رو، اولین و مهمترین فعالیت کتابخانه‌ها را که جزو وجوه ممیزه و برتری این سازمان‌ها لحاظ می‌شود، شناسایی، گزینش، سفارش و تهیه منابع اطلاعاتی تحت عنوان مجموعه‌سازی شکل می‌دهد (افشار، ۱۳۸۵، ص ۱۷۰۵). از طرفی نیز بحث شناسایی و انتخاب منابع اطلاعاتی نسبت به سایر فعالیت‌های این حوزه از اولویت و اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. با وجود تهیه و تولید انواع کتابشناسی‌ها، همواره بحث شناسایی و انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی با اهمیت قلمداد می‌شود. حتی با وجود استفاده از وب، هنوز وجود فهرستگانی جامع حتی در یک حوزه علمی مشخص نیز به واقعیت مبدل نشده است. با وجود این، می‌توان اظهار داشت که وب نه تنها نتوانسته این چالش را برطرف کند، بلکه حتی باعث پررنگ‌تر شدن آن نیز در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی شده است.

چالش‌های مذکور در کتابخانه‌های تخصصی پررنگ‌تر هستند. زیرا این کتابخانه‌ها همواره نیازمند تهیه منابع اطلاعاتی تخصصی هستند که با قیمت بالا عرضه می‌شوند و همواره قیمت این منابع سریعاً در حال رشد است. همچنین با توجه به افزایش عاملان تهیه و توزیع منابع اطلاعاتی، شناسایی و انتخاب منابع اطلاعاتی همواره مشکل‌ساز است. در این راستا، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و برخی دیگر از وزارتخانه‌ها سعی در ایجاد و بهره‌گیری از کنسرسیوم‌های تأمین منابع اطلاعاتی داشتند تا از این طریق نسبت به کاهش هزینه‌های تأمین منابع اطلاعاتی و دستیابی یکپارچه به منابع اطلاعاتی عمل کنند. با توجه به این مسأله و مسائل ذکر شده در بالا، در پژوهش حاضر اقدام به بررسی وضعیت انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های پژوهشگاه‌های زیر مجموعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری شد تا با توجه به وجود سیاست‌های واحد در رأس این مراکز شاهد نحوه انتخاب منابع در آنها باشیم و ببینیم که آیا از یک رویه مشخص در این زمینه استفاده می‌کنند یا انتخاب منابع اطلاعاتی در این مراکز به صورت سلیقه‌ای انجام می‌گیرد. بر این اساس، هدف اصلی پژوهش حاضر شناسایی وضعیت انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی پژوهشگاه‌های زیر مجموعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تعیین و جهت نیل به این هدف پرسش‌های اساسی پژوهش طراحی شد.

پرسش‌های پژوهش

۱. خط‌مشی انتخاب منابع در کتابخانه‌های مورد بررسی در چه وضعیتی قرار دارد؟
۲. از چه ابزارهایی برای انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های مورد بررسی استفاده می‌شود؟
۳. چه معیارهایی توسط کتابخانه‌های مورد بررسی جهت انتخاب منابع مورد استفاده قرار می‌گیرند؟
۴. ارزشیابی مجموعه و وجین منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های مورد بررسی چگونه انجام می‌گیرد؟
۵. انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های مورد بررسی چگونه انجام می‌گیرد؟
۶. شناسایی نیازهای اطلاعاتی کاربران در کتابخانه‌های مورد بررسی چگونه انجام می‌گیرد؟

پیشینه پژوهش

در این پژوهش پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف مرتبط نظیر پایگاه اطلاعاتی امرالد^۱، ابسکو^۲، لیستا^۳، گوگل اسکالر^۴، پروکوئست^۵ برای منابع اطلاعاتی خارجی و پایگاه اطلاعاتی پایان‌نامه‌های پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، پایگاه مجلات تخصصی نور^۶ و نشریات تخصصی کتابداری و اطلاع‌رسانی داخلی با استفاده از کلیدواژه‌های مجموعه‌سازی، توسعه مجموعه، انتخاب منابع اطلاعاتی، مجموعه‌سازی دیجیتال و کلیدواژه‌های مرتبط دیگر مورد جستجو قرار گرفتند. در ادامه با بررسی نتایج جستجوها و مطالعه چکیده مقالات پژوهشی مرتبط، اقدام به انتخاب و توصیف و تحلیل پژوهش‌های مرتبط شد.

مجموعه‌سازی در کتابخانه‌ها دربرگیرنده دو محور اصلی انتخاب، و سفارش و تهیه منابع اطلاعاتی است. بر این اساس پژوهش‌های حوزه مجموعه‌سازی حول محور این دو انجام می‌گیرند. امروزه با توجه به رشد و توسعه فناوری‌ها و ظهور و مدیریت منابع دیجیتال پژوهش‌ها نیز بیشتر به مجموعه‌سازی در محیط‌های کتابخانه دیجیتال می‌پردازند. از جمله این پژوهش‌ها در داخل می‌توان به رساله دکتری رادفر (۱۳۹۰) در زمینه مجموعه‌سازی کتابخانه‌های دیجیتال، پژوهش نشاط (۱۳۸۹) در زمینه مجموعه‌سازی دیجیتال، پایان‌نامه کارشناسی ارشد ماهرالنقش (۱۳۸۳) در زمینه روش‌های توسعه منابع اطلاعاتی الکترونیکی و پایان‌نامه زائرحدیری (۱۳۸۰) در زمینه مجموعه‌سازی نشریات الکترونیکی و در خارج به پژوهش فلتلی (Flatley, 2009) در زمینه توسعه مجموعه منابع الکترونیکی، پژوهش سواين (Swain, 2009) در زمینه کاربرد منابع الکترونیکی در کتابخانه‌ها، پژوهش جوینت (Joint, 2009) در زمینه مطالعه تطبیقی انتخاب منابع چاپی و دیجیتال، پژوهش باسوکي (Basuki, 2004) در زمینه دیجیتال سازی منابع، پژوهش کووی و کراجین (Covi & Cragin, 2004) در زمینه چارچوب مفهومی ارزیابی فعالیت‌ها در انتقال از محیط چاپی به الکترونیکی، پژوهش آگری (Agree, 2003) در زمینه مطالعه تطبیقی انتخاب منابع در محیط‌های فیزیکی و دیجیتال، پایان‌نامه دکتری براون (Brown, 2001) در زمینه فنون و الگوریتم‌های گردآوری، ذخیره‌سازی و نمایش مجموعه‌های دیجیتال، رساله دکتری کلارک (Clark, 2001) در زمینه استفاده از اینترنت برای توسعه مجموعه، پژوهش کواکس و الکلورد (Kovacs & Elkord, 2000) در زمینه مجموعه‌سازی در فضای مجازی، پژوهش نورمن (Norman, 1997) در زمینه تاثیر منابع الکترونیکی بر مجموعه‌سازی اشاره کرد. همانگونه که مشاهده می‌شود اکثر این پژوهش‌ها بر کل فرآیند مجموعه‌سازی یا بخش‌های دیگر مجموعه‌سازی مانند دیجیتال‌سازی تاکید دارند و کمتر پژوهشی را می‌توان یافت که به‌طور اختصاصی به موضوع انتخاب منابع اطلاعاتی پرداخته باشد.

1. Emerald
2. Ebsco
3. Lista
4. Google scholar
5. ProQuest
6. Noormags

بخش دیگری از پژوهش‌ها که امروزه نیز بیشتر مورد توجه پژوهشگران این حوزه است، اختصاص به پژوهش در زمینه خرید ائتلافی یا کنسرسیومی دارند. از جمله این پژوهش‌ها در داخل می‌توان به پایان‌نامه دکتری فهیم‌نیا (۱۳۸۶) در زمینه کنسرسیوم‌های خرید اطلاعات علمی توسط دانشگاه‌های ایران، و در خارج به پژوهش کلمونز و کلادین (Clemons & Claudene, 2006) در زمینه استفاده از فهرست‌های مبادله مخازن اطلاعاتی به عنوان ابزار مجموعه‌سازی اشاره کرد.

تعداد دیگری از پژوهش‌های شناسایی شده نیز به مسائل مربوط به حق مؤلف و حقوق مالکیت معنوی اختصاص داشتند. از جمله این پژوهش‌ها نیز می‌توان به پژوهش‌های نیکولسن (Nicholson, 2009) در زمینه مدیریت حقوق دیجیتال و دستیابی به منابع اطلاعاتی، و سولس و فورللو (Soules & Ferullo, 2008) در زمینه تاثیر حق مؤلف بر منابع الکترونیکی اشاره کرد. یکی دیگر از پژوهش‌های بازیابی شده نیز مربوط به پایان‌نامه دکتری ولف^۱ (۱۹۸۳) بود که به تاثیر فناوری بر خط‌مشی مجموعه‌سازی پرداخته بود.

نگاهی کلی به پژوهش‌های معرفی شده نشان از این دارد که نگاه به وضعیت مجموعه‌سازی در این پژوهش‌ها مغفول واقع شده است. هر چند برخی از این پژوهش‌ها اختصاص به محیط دیجیتال داشتند (مانند پژوهش رادفر) و یا به عنوان بخشی از پژوهش خود به بررسی بخشی از وضعیت مجموعه‌سازی دارند. از طرفی نیز نگاه اختصاصی و دقیق به وضعیت انتخاب منابع در کتابخانه‌ها نیز به طور کلی مغفول واقع شده است. از این رو، ضرورت انجام پژوهشی در این سطح و با عمق بیشتر به موضوع انتخاب منابع اطلاعاتی در شرایط فعلی به وضوح احساس می‌شود. بر این اساس پژوهش حاضر به موضوع انتخاب منابع و زیرمجموعه‌های آن در کتابخانه‌های تخصصی پرداخته است.

روش‌شناسی پژوهش

در پژوهش حاضر با توجه به چارچوب پژوهش و موضوع مورد بررسی، شناسایی وضعیت انتخاب منابع در کتابخانه‌های تخصصی، از روش کمی استفاده شده است. جهت گردآوری اطلاعات در زمینه نحوه انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی پژوهشگاه‌های زیرمجموعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از روش پژوهش پیمایشی استفاده شده است. با وجود این، با توجه به وجود انواع مختلف پژوهش پیمایشی از قبیل پیمایش اکتشافی، که برای تعیین حدود یک مسأله برای تحقیقات دقیق‌تر آتی یا تنظیم فرضیه‌های رسمی‌تر مورد استفاده قرار می‌گیرد، یا سایر انواع پژوهش‌های پیمایشی که هر یک در موارد مصدافی مرتبط کاربرد دارند، در این پژوهش از پیمایش تحلیلی^۲ با توجه به موارد مصدافی استفاده شده که برای داده‌هایی با ماهیت کمی مناسب است و استنتاج معنی آنها نیازمند محاسبات آماری است (پاول، ۱۳۷۹، ص ۹۸-۹۹).

یکی از مهمترین و پرکاربردترین ابزارهای پژوهش در پژوهش‌های پیمایشی استفاده از پرسشنامه است. با توجه به جستجویی که در زمینه شناسایی و استفاده از پرسشنامه‌ای استاندارد در حوزه مجموعه‌سازی در کتابخانه‌ها انجام گرفت، نتیجه مطلوبی حاصل نشد. از این رو جهت گردآوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته با ۳۱ پرسش استفاده شد. بنابراین، با تأکید بر پرسش‌های اساسی پژوهش حاضر، اقدام به تدوین چارچوب کلی پرسشنامه شد. در تکوین و اجرای پژوهش، اعتبار آن پیوسته باید مورد توجه قرار گیرد. به تعبیر کلی، پژوهش زمانی از اعتبار برخوردار است که نتایج آن صحیح باشد (پاول، ۱۳۷۹، ص ۶۸). اعتبار ابزار اندازه‌گیری در متون استاندارد روش پژوهش مورد توافق است و تنها در واژگان مورد استفاده و طرح‌های طبقه‌بندی با یکدیگر

1. Wolf

2. Analytical surveys

تفاوت دارند. به طور کلی اعتبار منطقی^۱، اعتبار تجربی و اعتبار سازه‌ای^۲ جهت اعتبارسنجی ابزار پژوهش مورد استفاده قرار می‌گیرند (پاول، ۱۳۷۹، ص ۷۰-۷۲). در این پژوهش، جهت کسب اعتبار منطقی پرسشنامه محقق ساخته پس از طی چند مرحله بررسی و خطایابی توسط پژوهشگر در اختیار سه تن از متخصصان حوزه مجموعه‌سازی در کتابخانه‌ها قرار گرفت. سپس جهت کسب اعتبار سازه‌ای، سه کتابخانه (کتابخانه پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، کتابخانه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و کتابخانه پژوهشگاه دانش‌های بنیادی) به صورت نمونه انتخاب شدند که حائز تمام ویژگی‌های جامعه مورد مطالعه پژوهش بوده و نشانگر کل جامعه مورد مطالعه باشند و پرسشنامه در اختیار مسئولان مجموعه‌سازی کتابخانه‌ها قرار گرفت تا ضمن پاسخ‌گویی به پرسش‌ها، میزان صحت و گویایی پرسش‌ها نیز سنجیده شود.

جامعه پژوهش حاضر را تمامی کتابخانه‌های پژوهشگاه‌های زیر مجموعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که متشکل از ۱۰ کتابخانه‌اند، تشکیل می‌دهد. طبق فهرست تهیه شده از وبگاه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، پژوهشگاه‌های مذکور که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته‌اند عبارتند از پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات، پژوهشگاه صنایع رنگ، پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری، پژوهشگاه هوا و فضا، پژوهشگاه شیمی و مهندسی شیمی ایران، پژوهشگاه پلیمر و پتروشیمی ایران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، پژوهشگاه علوم و فناوری رنگ، پژوهشگاه مواد و انرژی و پژوهشگاه دانش‌های بنیادی. با توجه به پرسشنامه تهیه شده توسط پژوهشگر، جامعه مطالعاتی مذکور از جهت انتخاب منابع بررسی شدند. داده‌های گردآوری شده با استفاده از نرم‌افزار اکسل^۳ (نسخه ۲۰۰۷) توصیف، سپس برآوردهای آماری مورد نیاز با استفاده از نرم‌افزار مذکور انجام گرفت.

یافته‌های پژوهش

توزیع پرسشنامه‌ها و گردآوری آنها پایه اولیه یافته‌های پژوهش حاضر را شکل داد. از این‌رو، در این بخش به توصیف یافته‌های پژوهش با استفاده از داده‌های پرسشنامه پرداخته شده است. ساختار این بخش مبتنی بر نظم پرسش‌های اساسی پژوهش است.

۱. خط‌مشی انتخاب منابع در کتابخانه‌های مورد بررسی در چه وضعیتی قرار دارد؟

برای پاسخ به این پرسش، تعداد ۱۵ سؤال در پرسشنامه در نظر گرفته شد که هر کدام به اجزاء مختلف خط‌مشی پرداخته بودند. یافته‌ها در زمینه وجود خط‌مشی مدون نشان داد که از ۱۰ کتابخانه مورد بررسی سه کتابخانه فاقد خط‌مشی مدون هستند. بر این اساس یافته‌های مربوط به محتوای خط‌مشی فقط هفت کتابخانه تخصصی دیگر را شامل می‌شود. جدول ۱ نشانگر وضعیت تبعیت از اجزاء خط‌مشی مدون انتخاب منابع در هفت کتابخانه مورد بررسی است.

یافته‌ها در زمینه بخش‌های شمول خط‌مشی (جدول ۱) نشان از این دارد که اکثر کتابخانه‌ها از خط‌مشی مدونی استفاده می‌کنند که شامل تمامی اجزاء یک خط‌مشی استاندارد است. در این میان بخش‌هایی مانند بیان محدودیت‌های بودجه، بخش ویژه برای مبادله، سیاست‌های مربوط به وجین و به‌ویژه نحوه برخورد با مسائل و مشکلات کم‌تر مورد توجه واقع شده‌اند و باید نسبت به

۱. اعتبار منطقی، نوعی از اعتبار است که بر مبنای قضاوت تخصصی قرار دارد و شامل اعتبار محتوا و اعتبار صوری است. اعتبار محتوا نشان‌دهنده این است که ابزار اندازه‌گیری تا چه حد به اندازه‌گیری یک زمینه محتوایی خاص قادر است. اعتبار صوری مبین این حقیقت است که در ظاهر تا چه حد به نظر می‌رسد که ابزار بتواند آنچه را که مورد نظر است، اندازه‌گیری کند (پاول، ۱۳۷۹، ص ۷۰-۷۱).

۲. اعتبار سازه‌ای بیانگر این است که ابزار مورد نظر تا چه حد می‌تواند مفهوم یا سازه‌ای را اندازه‌گیری کند که در صدد اندازه‌گیری آن است (پاول، ۱۳۷۹، ص ۷۲؛ فراهانی، عریضی، ۱۳۸۴، ص ۳۰).

اصلاح آنها اقدام کرد. از طرفی نیز جدول ۲ نشانگر اولویت شکل منابع اطلاعاتی در انتخاب آنهاست که در خط‌مشی انتخاب منابع مورد توجه قرار گرفته‌اند.

جدول ۱. وضعیت تبعیت از اجزاء خط‌مشی انتخاب منابع در بین جامعه مورد مطالعه

اجزاء خط‌مشی انتخاب منابع	بلی	خیر	تا حدودی
فلسفه و اهداف کتابخانه	۶	۰	۱
افراد تاثیر گذار در انتخاب	۵	۱	۱
جامعه کاربران	۶	۰	۱
محدودیت‌های بودجه	۵	۲	۰
ناحیه مشکلات	۵	۰	۲
بخش ویژه برای هدایا	۶	۰	۱
بخش ویژه برای مبادله	۵	۱	۱
سیاست‌های مربوط به وجین	۵	۱	۱
نحوه برخورد با مسائل و مشکلات	۳	۲	۲
برهه‌های زمانی بازنگری	۷	۰	۰
استفاده از کمیته انتخاب	۷	۰	۰

جدول ۲. اولویت شکل منابع اطلاعاتی در خط‌مشی انتخاب منابع در بین جامعه مورد مطالعه

اشکال منابع اطلاعاتی	تعداد	درصد
کتاب	۷	۱۰۰
نشریه	۷	۱۰۰
مقاله	۵	۷۱
گزارش فنی	۴	۵۷
پایان‌نامه	۴	۵۷
تک‌نگاشت	۲	۲۹
کتاب الکترونیکی	۶	۸۶
نشریه الکترونیکی	۵	۷۱
پایگاه اطلاعاتی	۷	۱۰۰
منابع اطلاعاتی رایگان تحت وب	۶	۸۶

یافته‌ها در زمینه اولویت در انتخاب منابع (جدول ۲) نیز نشان می‌دهد که کتاب، نشریه و پایگاه اطلاعاتی با ۱۰۰ درصد و کتاب‌های الکترونیکی و منابع اطلاعاتی رایگان تحت وب با ۸۶ درصد اولویت از جمله منابع اطلاعاتی مهم در این کتابخانه‌ها تلقی می‌شوند. در مقابل تک‌نگاشت‌ها با ۲۹ درصد و گزارش‌های فنی و پایان‌نامه‌ها هر کدام با ۵۷ درصد اولویت از اولویت پایینی در انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های مورد بررسی برخوردار هستند. علاوه بر این اولویت سطح علمی منابع نیز در کتابخانه‌های مورد بررسی بر سطح پژوهشی منابع اطلاعاتی استوار است و زبان منابع انتخابی در حدود ۸۶ درصد منابع زبان‌های فارسی و انگلیسی هستند. همچنین در خط‌مشی‌های مدون موجود محدودیت‌هایی برای انتخاب فرمت‌های منابع الکترونیکی برخط^۱ و

1. Online

نابریخت^۱ و ریزشکلها^۲ تعیین شده است. در زمینه برهه‌های زمانی روزآمدسازی نیز در حدود ۸۶ درصد کتابخانه‌های مورد بررسی مشخص شده که آنها به صورت متغیر و بسته به شرایط اقدام به بازنگری در خط‌مشی انتخاب منابع خود می‌کنند. یافته‌ها در زمینه ترکیب کمیته انتخاب منابع نیز که در جدول ۳ ارائه شده نشانگر این است که اعضای کمیته در اکثر کتابخانه‌های مورد بررسی شامل مسؤول کتابخانه، متخصص موضوعی و مسؤول بخش سفارشات کتابخانه هستند. در موارد معدودی (۲ مورد) مشاوران و مسؤول امور مالی یا نماینده ایشان در کمیته انتخاب منابع عضو هستند.

جدول ۳. ترکیب کمیته انتخاب منابع در بین جامعه مورد مطالعه

تعداد	ترکیب کمیته انتخاب منابع
۸	متخصص موضوعی
۱۰	مسؤول کتابخانه
۲	مشاوران
۵	مسؤول بخش سفارشات
۲	مسؤول امور مالی یا نماینده
۱	سایر (معاون پژوهشی)

۲. از چه ابزارهایی برای انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های مورد بررسی استفاده می‌شود؟

برای پاسخ به این پرسش اساسی، ۲ سؤال با ۱۳ متغیر در قالب منابع اطلاعاتی داخلی و خارجی مطرح شد. جدول ۴ نشانگر وضعیت استفاده از ابزارهای انتخاب منابع اطلاعاتی مورد استفاده در کتابخانه‌های تخصصی مورد مطالعه است. نگاهی به جدول ۴ نشان می‌دهد که بیشترین ابزار مورد استفاده برای انتخاب منابع اطلاعاتی داخلی در کتابخانه‌های مورد بررسی فهرست انتشارات سازمان‌ها و انجمن‌ها با حدود ۵۰ درصد و فهرست ارسالی ناشران با حدود ۷۰ درصد است. از طرفی نیز یافته‌ها در زمینه ابزار مورد استفاده برای انتخاب منابع اطلاعاتی خارجی، فهرست ناشران با حدود ۷۰ درصد، فهرست کارگزاران با حدود ۶۰ درصد، و پایگاه‌های اطلاعاتی و اینترنت با حدود ۵۰ درصد پراستفاده‌ترین ابزار برای انتخاب منابع اطلاعاتی خارجی هستند. همچنین یافته‌ها در زمینه پراستفاده‌ترین کتابشناسی‌ها در انتخاب منابع اطلاعاتی نشان داد که کتابشناسی ملی بیش از سایر کتابشناسی‌های داخلی و فهرست کتابخانه کنگره امریکا، کتابخانه بریتانیا، سایت آمازون و بوکس این پرینت^۳ پراستفاده‌ترین منابع توسط کتابخانه‌های مورد بررسی هستند. علاوه بر این، پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه و نامتن برای منابع داخلی و پایگاه‌های اطلاعاتی اسکوپوس، ساینس دایرکت، اِبِسکو، پروکوئست، و وایلی نیز از جمله پراستفاده‌ترین پایگاه‌های اطلاعاتی برای انتخاب منابع اطلاعاتی خارجی هستند. در زمینه استفاده از اینترنت نیز یافته‌ها نشان داد که جستجوی عمومی در اینترنت و مراجعه به وبگاه‌های ناشران و کارگزاران توسط کتابخانه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند و در زمینه نمایشگاه‌ها نیز فهرست نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران و نمایشگاه کتب تخصصی دانشگاهی پراستفاده‌ترین ابزارها در انتخاب منابع اطلاعاتی به حساب می‌آیند.

1. Offline

۲. مانند میکروفیش، میکروفیلم، میکرو کارت و غیره

3. Books in print

جدول ۴. ابزارهای انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های مورد بررسی

خارجی		داخلی		ابزارهای انتخاب منابع اطلاعاتی
درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۳۰	۳	۵۰	۵	فهرست انتشارات سازمان‌ها و انجمن‌ها
۷۰	۷	۷۰	۷	فهرست ناشران
۱۰	۱	۲۰	۲	منابع موجود در کتابفروشی‌ها
۶۰	۶	۵۰	۵	فهرست کارگزاران
۴۰	۴	۳۰	۳	کتابشناسی‌ها
۲۰	۲	۱۰	۱	بخش معرفی منابع نشریات تخصصی
۲۰	۲	۰	۰	فهرست معرفی آثار مرجع
۵۰	۵	۳۰	۳	محتوای پایگاه‌های اطلاعاتی
۱۰	۱	۱۰	۱	راهنمای پایگاه‌های اطلاعاتی
۵۰	۵	۴۰	۴	جستجو در اینترنت
۴۰	۴	۳۰	۳	شرکت در نمایشگاه‌ها و استفاده از فهرست منابع موجود
۰	۰	۰	۰	منابع نقد و بررسی منابع اطلاعاتی
۱۰	۱	۰	۰	نسخه‌های نمونه رایگان منابع اطلاعاتی

۳. چه معیارهایی توسط کتابخانه‌های مورد بررسی جهت انتخاب منابع استفاده می‌شوند؟

جهت پاسخ‌گویی به این پرسش، ۴ سؤال در پرسشنامه لحاظ شد تا به جنبه‌های مختلف و معیارهای مورد توجه کتابخانه‌ها در انتخاب منابع بپردازد. جدول ۵ نشانگر معیارهای مهم مورد توجه کتابخانه‌ها در انتخاب منابع اطلاعاتی است. یافته‌ها در زمینه معیارهای مهم مورد توجه کتابخانه‌های مورد بررسی (جدول ۵) نشان می‌دهد که محتوای مرتبط و مناسب با حدود ۹۰ درصد و ناشر معتبر و سطح علمی مناسب با ۷۰ درصد از جمله مهم‌ترین معیارها در انتخاب منابع هستند. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد که صفحه‌آرایی، صحافی، مشخصات فیزیکی دیگر، وجود نمایه و کتابنامه و قیمت منبع از جمله کم‌توجه‌ترین معیارها در انتخاب منابع توسط کتابخانه‌ها محسوب می‌شوند. همچنین در انتخاب نشریات نیز میزان استفاده از آنها با ۱۰۰ درصد، میزان استناد به نشریات در آثار کاربران کتابخانه با ۸۰ درصد و نیز آشنایی با نشریات هسته نیز با ۸۰ درصد در حد بالایی مؤثر هستند.

جدول ۵. معیارهای انتخاب منابع در بین جامعه مورد مطالعه

درصد	تعداد	معیارهای انتخاب منابع
۹۰	۹	محتوای مرتبط و مناسب
۱۰	۱	قیمت
۵۰	۵	تاریخ نشر
۳۰	۳	نویسنده
۷۰	۷	ناشر
۷۰	۷	سطح علمی منبع
۱۰	۱	نمایه و کتابنامه
۰	۰	مشخصات فیزیکی
۰	۰	سایر

۴. ارزشیابی مجموعه و وجین منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های مورد بررسی چگونه انجام می‌گیرد؟

برای پاسخ‌گویی به این پرسش اساسی نیز ۴ سؤال با ۱۶ متغیر مورد نظر قرار گرفت. جدول ۶ گویای یافته‌های این پژوهش در زمینه معیارهای ارزشیابی مجموعه است.

جدول ۶. معیارهای ارزشیابی مجموعه در بین جامعه مورد مطالعه

معیارهای ارزشیابی مجموعه	تعداد	درصد
میزان استفاده از مجموعه	۱۰	۱۰۰
مجموعه موضوعی کتابخانه	۶	۶۰
نظرسنجی از جامعه کاربران	۶	۶۰
فهرست‌های پیشنهادی متخصصان	۵	۵۰
شناسایی مدارک استفاده نشده	۱	۱۰
تحلیل استنادی روی انتشارات کاربران	۲	۲۰
مقایسه با استانداردهای مجموعه	۲	۲۰
وجین در منابع مجموعه	۲	۲۰

یافته‌ها در زمینه معیارهای ارزشیابی مجموعه کتابخانه (جدول ۶) نشان داد که میزان استفاده از مجموعه با ۱۰۰ درصد، مجموعه موضوعی کتابخانه و نظرسنجی از جامعه کاربران و میزان رضایت‌مندی آنها با ۶۰ درصد از جمله معیارهای مهم در ارزشیابی مجموعه کتابخانه‌ها هستند. علاوه بر این موانع اداری-مالی با حدود ۶۰ درصد از جمله موانع مهم در سر راه وجین منابع مطرح است. همچنین وجین منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های مورد بررسی به صورت منظم و برنامه‌ریزی شده انجام نمی‌گیرد و مهم‌ترین معیارها در وجین منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های مورد بررسی نیز عدم استفاده یا استفاده کم با ۸۰ درصد و تهیه ویرایش‌های جدید منابع اطلاعاتی با ۵۰ درصد هستند.

۵. انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های مورد بررسی چگونه انجام می‌گیرد؟

جهت پاسخ‌گویی به این پرسش نیز ۴ سؤال مطرح شد. یافته‌ها در این زمینه نشان داد که در ۷۰ درصد کتابخانه‌های مورد بررسی از کمیته انتخاب استفاده می‌شود و در سایر موارد نیز به صورت گروهی اقدام به انتخاب منابع می‌کنند. همچنین انتخاب منابع اطلاعاتی در ۸۰ درصد کتابخانه‌های مورد بررسی به صورت دفعه‌ای و در شرایط خاص مانند نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران صورت می‌گیرد.

۶. نیازهای اطلاعاتی کاربران در کتابخانه‌های مورد بررسی چگونه انجام می‌گیرد؟

برای پاسخ‌گویی به این پرسش نیز ۲ سؤال با ۱۲ متغیر مطرح شد. جدول ۷ نشانگر روش‌های شناسایی خصوصیات و نیازهای جامعه کاربران در کتابخانه‌های مورد بررسی است.

یافته‌ها در این زمینه (جدول ۷) نیز نشان داد که بررسی میزان استفاده از کتابخانه با ۸۰ درصد و بررسی فرم عضویت با ۵۰ درصد از جمله معیارهای مهم مورد توجه کتابخانه‌ها در شناسایی نیازهای اطلاعاتی کاربران هستند و بررسی اهداف و فعالیت‌های سازمان مادر با ۱۰ درصد از جمله معیارهای کم اهمیت از نظر کتابخانه‌ها در شناسایی نیازهای جامعه کاربران هستند. همچنین

مشخص شد که حضور کاربران در کتابخانه و تکمیل فرم‌های نظرسنجی از جمله پرستفاده‌ترین روش‌ها برای شناسایی نیازهای اطلاعاتی کاربران هستند.

جدول ۷. روش‌های شناسایی خصوصیات و نیازهای جامعه کاربران در بین جامعه مورد مطالعه

درصد	تعداد	روش‌های شناسایی خصوصیات و نیازهای جامعه کاربران
۴۰	۴	پژوهش در جامعه کاربران
۵۰	۵	استفاده از فرم عضویت
۴۰	۴	ارزیابی مجموعه
۸۰	۸	بررسی استفاده از کتابخانه
۴۰	۴	بررسی وضعیت رزرو منابع
۲۰	۲	فرم‌های نظر سنجی
۲۰	۲	درخواست‌های امانت بین کتابخانه‌ای
۱۰	۱	بررسی اهداف و فعالیت‌های سازمان مادر
۱۰	۱	هیچ بررسی انجام نمی‌گیرد

بحث و نتیجه‌گیری

مجموعه‌سازی از جمله با ارزش‌ترین فعالیت‌ها در کتابخانه‌ها از ابتدای پیدایش کتابخانه‌ها تاکنون که با نسل جدیدی از کتابخانه‌ها با عنوان کتابخانه‌های دیجیتال روبرو هستیم، تلقی می‌شود. این فعالیت امروزه تبدیل به وجه ممیزه ارزشمند کتابخانه‌ها با سایر پایگاه‌های اطلاعاتی شده است که اقدام به مجموعه‌سازی مبتنی بر اصول و نیازهای اطلاعاتی مخاطبان نمی‌کنند. به‌طور کلی مجموعه‌سازی در کتابخانه‌ها از دو بخش اصلی جدا و بسیار مرتبط با هم (انتخاب، و سفارش و تهیه) تشکیل شده است. با توجه به گستره موضوع مجموعه‌سازی در کتابخانه‌ها این پژوهش به بخش انتخاب منابع اطلاعاتی اختصاص یافته است. انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌ها دربرگیرنده فعالیت‌هایی مانند خط‌مشی انتخاب، ابزارهای انتخاب، معیارهای انتخاب، ارزشیابی و وجین، مراحل و روش انتخاب و شناسایی نیازهای اطلاعاتی مخاطبان است که در این پژوهش به آنها در قالب پرسش‌های اساسی و اهداف فرعی پرداخته شده است. بررسی و مرور پژوهش‌های پیشین نشان داد که تاکنون پژوهشی در این سطح و عمق به موضوع انتخاب منابع در کتابخانه‌ها نپرداخته است.

از منظر خط‌مشی انتخاب منابع در کتابخانه‌ها باید به وجود خط‌مشی مدون که دربرگیرنده تمامی عناصر مورد نیاز یک خط‌مشی مناسب و روزآمد باشد، پرداخت. از این دیدگاه، جامعه مورد مطالعه در این پژوهش نشان داد که اقبال مناسبی به وجود خط‌مشی مدون در کتابخانه‌های مورد بررسی دارد ولی در راستای مراعات تمام اجزاء مورد نیاز خط‌مشی انتخاب منابع تفاوت‌هایی در کتابخانه‌ها وجود دارد. کم توجهی به برخی از اجزاء مهم خط‌مشی می‌تواند باعث بروز مشکلاتی در انتخاب منابع اطلاعاتی شود. هر چند برخی از موارد مانند سیاست‌های مربوط به وجین، مبادله و اهدا با توجه به موارد محدود بروز آنها در کتابخانه‌های تخصصی مورد بررسی، ممکن است کم اهمیت باشد ولی باید به آنها در خط‌مشی انتخاب پرداخت و کتابخانه‌های مورد بررسی باید به این مسائل و موارد دیگر در خط‌مشی انتخاب بپردازند. یافته‌ها در این زمینه هم‌راستا با یافته‌های پژوهش رادفر (۱۳۹۰) نیست. شاید دلیل اصلی این اختلاف در طول عمر ظهور کتابخانه‌های دیجیتال در ایران باشد و با استقرار و پایداری کتابخانه‌های دیجیتال می‌توان شاهد تدوین و استفاده از خط‌مشی انتخاب منابع در این کتابخانه‌ها بود. مورد مهم دیگر در خط‌مشی انتخاب منابع

توجه به تمام انواع منابع اطلاعاتی است که در کتابخانه‌های مورد بررسی کتاب و نشریه بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند. در این زمینه یافته‌های پژوهش حاضر در راستای یافته‌های پژوهش رادفر (۱۳۹۰) در کتابخانه‌های دیجیتالی و ماهرالنقش (۱۳۸۳) و باسوکی (Basuki, 2004) در اولویت تبدیل فرمت منابع به فرمت دیجیتالی است. از طرفی نیز توجه به اعضای کمیته انتخاب منابع در خط‌مشی انتخاب و در عمل در انتخاب منابع بسیار حائز اهمیت است و کتابخانه‌ها باید به سایر اعضای کمیته غیر از مسؤول کتابخانه و مسؤول بخش سفارش اهمیت قائل شوند. به جهت اینکه سایر اعضا نیز نقش قابل توجهی در تصمیم‌گیری‌ها و تأمین منابع برای تهیه منابع اطلاعاتی دارند. بر این اساس پیشنهاد می‌شود تا کتابخانه‌های تخصصی مورد بررسی اقدام به تدوین و به روز رسانی خط‌مشی انتخاب منابع در کتابخانه‌ها خود کنند و به سایر منابع (غیر از کتاب و نشریه) نیز در خط‌مشی انتخاب منابع خود اهمیت قائل شوند. از جمله این موارد که امروزه از اهمیت زیادی برخوردار هستند توجه به قالب‌های دیجیتالی منابع از کتاب و نشریه تا پایان‌نامه و منابع چندرسانه‌ای می‌باشند. همچنین تکمیل کمیته انتخاب منابع در خط‌مشی و در عمل در انتخاب منابع توصیه می‌شود.

یافته‌ها در زمینه ابزارهای انتخاب منابع نیز نشان داد که در انتخاب منابع اطلاعاتی به تمامی ابزارها توجه نمی‌شود و کتابخانه‌های مورد بررسی کمتر به استفاده از ابزارهای متنوع انتخاب منابع داخلی و خارجی توجه می‌کنند. از جمله مهم‌ترین این ابزارها می‌توان به منابع نقد و بررسی اشاره کرد که نقش بسیار مهمی در انتخاب منابع دارند. لذا پیشنهاد پژوهش حاضر در این زمینه توجه به ابزارهای متنوع انتخاب و به‌ویژه منابع نقد و بررسی در انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های تخصصی مورد بررسی است. یافته‌های پژوهش حاضر در زمینه معیارهای انتخاب منابع نشان داد که کتابخانه‌های مورد بررسی به برخی از معیارها مانند محتوای مرتبط و مناسب، تاریخ نشر، ناشر و سطح علمی منبع توجه ویژه‌ای قائل هستند و در مقابل برای برخی دیگر از معیارها مانند قیمت، نویسنده، وجود نمایه و کتابشناسی، مشخصات فیزیکی و غیره کمتر اهمیت قائل هستند. دلیل اصلی توجه کم به قیمت منابع اطلاعاتی مربوط به بودجه دولتی کتابخانه‌های مورد بررسی است. ولی سایر موارد که می‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای در انتخاب منابع داشته باشند نیز باید مورد توجه قرار گیرند. بر این اساس پیشنهاد پژوهش حاضر توجه به تمامی معیارهای انتخاب منابع و ارزش‌گذاری میزان تأثیر آنها بر انتخاب منابع اطلاعاتی است.

در زمینه ارزشیابی مجموعه و وجین منابع اطلاعاتی نیز یافته‌های این پژوهش نشان از توجه کتابخانه‌ها به برخی از معیارهای ارزشیابی مانند میزان استفاده از مجموعه، نظرسنجی از جامعه کاربران و فهرست‌های پیشنهادی متخصصان و کم توجهی به معیارهایی از قبیل شناسایی مدارک استفاده نشده، تحلیل استنادی روی انتشارات کاربران، مقایسه با استانداردهای مجموعه و وجین منابع دارد. یافته‌ها در این زمینه با یافته‌های پژوهش زائر حیدری (۱۳۸۰) و کلارک (۲۰۰۱) هم‌سو نیست و ایشان معرفی و ارائه خدمات جدیدتر از طریق شبکه، کارگزار و یا ناشر را تعیین‌کننده سیاست وجین خود دانسته‌اند. بنابراین پیشنهاد پژوهش حاضر در این زمینه توجه به تمامی معیارهای ارزشیابی و وجین منابع به‌ویژه به تحلیل استنادی انتشارات کاربران است.

یافته‌ها در زمینه نحوه انتخاب منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌های تخصصی مورد بررسی نشان داد که اکثر آنها از کمیته انتخاب برای انتخاب منابع اطلاعاتی استفاده می‌کنند و بیشتر از طریق نمایندگان کتاب و به صورت دفعه‌ای اقدام به انتخاب منابع می‌کنند. یافته‌های پژوهش حاضر در زمینه استفاده از کمیته انتخاب منابع با یافته‌های پژوهش رادفر (۱۳۹۰) هم‌راستا است. بر این اساس پیشنهاد پژوهش حاضر انتخاب و تهیه منابع اطلاعاتی بر اساس نیاز و به‌صورت توزیع یافته در طول سال و پرهیز از انتخاب و تهیه دفعه‌ای منابع اطلاعاتی است.

در زمینه شناسایی نیازهای اطلاعاتی نیز یافته‌های این پژوهش نشان داد که کتابخانه‌های مورد بررسی به برخی از روش‌ها مانند استفاده از فرم عضویت، ارزیابی مجموعه و غیره توجه دارند و در مقابل به برخی دیگر از روش‌ها مانند بررسی درخواست‌های

امانت بین کتابخانه‌ای، استفاده از فرم‌های نظرسنجی و غیره توجه خاصی ندارند. لذا پیشنهاد پژوهش حاضر توجه به تمامی روش‌های شناسایی نیازهای اطلاعاتی کاربران توسط کتابخانه‌های مورد بررسی است.

به‌طور کلی یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که کتابخانه‌های مورد بررسی از نظر انتخاب منابع اطلاعاتی در سطح متوسطی قرار دارند و باید برنامه‌های استراتژیکی در این زمینه برای خود تدوین کنند تا بتوانند به وضعیت مطلوبی در حوزه انتخاب منابع اطلاعاتی نائل آیند. در این زمینه پیشنهادهای ارائه شده توسط این پژوهش می‌تواند راهگشا و در تدوین و اجرای برنامه راهبردی انتخاب کتابخانه‌های مورد بررسی کارآمد باشد. علاوه بر محورهای پوشش داده شده در این پژوهش به نظر می‌رسد که پژوهش‌های دیگری نیز مانند بررسی وضعیت سفارش و تهیه منابع اطلاعاتی لازم است صورت پذیرد تا بتواند مکملی بر یافته‌های پژوهش حاضر قلمداد شده و راهکار عملیاتی کاملی را در اختیار کتابخانه‌ها قرار دهند تا با استفاده از این یافته‌ها در آینده شاهد شکوفایی مجموعه‌سازی در کتابخانه‌های تخصصی کشور باشیم و کتابخانه‌های مذکور بتوانند تأثیرگذاری بیشتری بر چرخه پژوهش کشور داشته باشند.

منابع

افشار، ابراهیم (۱۳۸۵). مدیریت مجموعه. دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۷۰۵-۱۷۰۷.

پاول، رونالد ار. (۱۳۷۹). روش‌های اساسی پژوهش برای کتابداران. (نجلا حریری، مترجم). تهران: دانشگاه آزاد اسلامی.

رادفر، حمیدرضا (۱۳۹۰). بررسی مجموعه‌سازی در کتابخانه‌های دیجیتالی ایران و ارائه الگوی پیشنهادی (پایان‌نامه دکتری). دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران.

زائرحدیری، عصمت (۱۳۸۰). بررسی وضعیت مجموعه‌سازی نشریات الکترونیکی در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاهی دولتی تهران (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.

فراهانی، حجت‌الله، عربی، حمیدرضا (۱۳۸۴). روش‌های پیشرفته پژوهش در علوم انسانی (رویکردی کاربردی) (برای دانشجویان رشته‌های علوم رفتاری، علوم اجتماعی، علوم تربیتی، تربیت بدنی، مدیریت و علوم سیاسی). اصفهان: جهاد دانشگاهی واحد اصفهان.

فهم‌نیا، فاطمه (۱۳۸۶). بررسی کنسرسیوم‌های خرید اطلاعات علمی توسط دانشگاه‌های ایران و جهان و ارائه مدل مناسب برای آن (پایان‌نامه دکتری). دانشگاه تهران، تهران.

ماهرالنقش، بابک (۱۳۸۳). بررسی روش‌های توسعه منابع اطلاعاتی الکترونیکی در کتابخانه‌های دیجیتالی شهر تهران (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران.

محسنی، حمید (۱۳۸۲). مجموعه‌سازی و خدمات تحویل مدرک. تهران: نشر کتابدار

نشاط، نرگس (۱۳۸۹). مجموعه‌سازی دیجیتالی، چرا و چگونه؟ نمونه پژوهی، طراحی پیش‌نمون دیجیتالی یادمان قاجار در کتابخانه ملی.

اطلاع‌شناسی، ۷ (۲۷)، ۶۷-۹۰.

Agree, Jim (2003). Selecting materials, a review of print and online resources. *Collection building*, 22(3), 137-140.

Basuki, Sulisty L. (2004). Digitization of collection in Indonesian academic library. *Program: electronic library and information systems*, 38(3), 194-200.

Brown, Michael Scott (2001). *New techniques and algorithms for acquiring, restoring and displaying digital collections* (Doctoral dissertation). University of Kentucky.

Clark, Kimberly Samantha Adams (2001). *Internet uses to perform collection development among independent school librarians in the Pacific Northwest*. (Doctoral dissertation). University of Alabama.

Clemons, Angel, Sproles, Claudene (2006). Using depository exchange lists a collection development tools. *Collection building*, 25(1), 19-25.

- Covi, Lisa M., Cragin, Melissa H. (2004). Reconfiguring control in library collection development: a conceptual Frame work for assessing the shift toward electronic collections. *Journal of American society for information science and technology*, 55(4), 312-325.
- Flatley, robert K.; Prock, Krista (2009). E-resource collection development: a survey of current practices in academic libraries. *Library philosophy & practice*, 11(2), 1-4.
- Joint, Nicholas (2009). Choosing between print or digital collection building in times of financial constraint. *Library review*, 58(4), 264-271.
- Kovacs, Diane K.; Elkord , Angela (2000). Collection development in cyberspace, building an electronic library. *Library hi tech*, 18(4), 335-339.
- Nicholson, Denise Rosemary (2009). Digital right management and access to information: a developing country's perspective. *Libres*, 19(1), 1-17.
- Norman, O. Gene (1997). The impact of electronic information sources on collection development, a survey of current practice. *Library hi tech*, 15(1-2), 123-132.
- Soules, Aline; Ferullo, Donna L. (2008). Copy right implications for electronic resources. In electronic resource management in libraries: research and practice. Editors Holly Yu, Scott Breivold. Hershey, New York: information science reference.
- Swain, Dilipi K., Panda, K.C. (2009). Use of electronic resources in business school libraries of an Indian state: a study of librarians' opinion. *The electronic library*, 27(1), 74-85.
- Wolf, Mary Grantham (1983) "Impact of technology on the academic research library collection and collection development policy: Perceptions of the directors and collection development librarians of association of research libraries' member institutions and network officials". PhD thesis, University of Pittsburgh.

